

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

การประเมินครั้งนี้ คณะผู้ประเมินได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการประเมินดังนี้

1. โครงการที่จะประเมินผล (โครงการค่ายบำบัดฟื้นฟูเยาวชนติดยาเสพติด)
2. แนวคิดการประเมินผลโครงการ

โครงการที่จะประเมินผล (โครงการค่ายบำบัดฟื้นฟูเยาวชนติดยาเสพติด)

โครงการค่ายบำบัดฟื้นฟูเยาวชนติดยาเสพติด เป็นโครงการค่ายที่ดำเนินในลักษณะค่ายบำบัดและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนผู้เสพยาเสพติดหรือเยาวชนกลุ่มเสี่ยง และเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของครอบครัวของเยาวชนในกลุ่มดังกล่าวให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพ

โครงการนี้ถือเป็นโครงการนำร่องที่เพิ่งจัดขึ้นใน 9 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ ขอนแก่น แม่ฮ่องสอน ปทุมธานี กรุงเทพมหานคร นครราชสีมา สุพรรณบุรี สงขลา และปัตตานี พร้อมกับมีการวางแผนการที่จะขยายการให้การดำเนินการไปยังจังหวัดอื่นๆต่อไปในอีกต่อไป

การดำเนินการโครงการนี้มีความเป็นมาจากสถานการณ์ปัญหาเสพติดที่เปลี่ยนไปจากเดิม ทั้งชนิดของยาเสพติดและกลุ่มผู้เสพ โดยเฉพาะกลุ่มผู้เสพ ซึ่งจากเดิมเป็นกลุ่มวัยแรงงาน ซึ่งถือว่าเป็นพลังในการพัฒนาประเทศ แต่ปัจจุบันยิ่งนำวิตกกังวลมากยิ่งขึ้นไปอีกที่กลุ่มผู้ติดยาเสพติดกลับเปลี่ยนเป็นกลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของประเทศชาติ ดังนั้นแนวทางการแก้ไขปัญหาเสพติดจึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของปัญหา

ในปัจจุบันพบว่า การดำเนินการแก้ไขปัญหาเสพติดมีการดำเนินการกันอย่างมากมาย หลายหน่วยงานพยายามที่จะทำการศึกษาค้นคว้าหารูปแบบที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในแง่ของความสำเร็จ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ายังไม่มีรูปแบบใดที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด

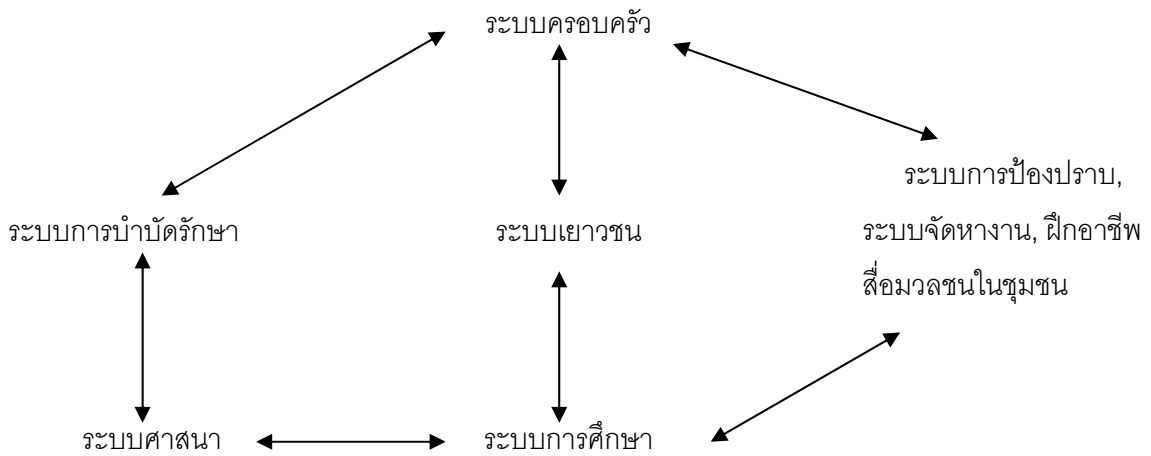
โรงพยาบาลธัญญารักษ์ซึ่งมีหน้าที่ดูแลบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติด ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานร่วมบูรณาการในการแก้ไขปัญหาเสพติด 9 หน่วยงาน ซึ่งประกอบด้วยกระทรวงกลาโหมกระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ และสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ให้เป็นแกนกลางในการประสานการดำเนินงานค่ายบำบัดฟื้นฟูกลุ่มเยาวชนที่เสพยาเสพติด

การดำเนินงานด้านยาเสพติดที่ผ่านมาพบว่า การดำเนินงานมักมุ่งเน้นเฉพาะตัวผู้ป่วย ขาดการมองในเชิงระบบ นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินการแก้ไขปัญหาเสพติด ซึ่งในการดำเนินการจะต้องไม่ละเลยปัจจัยทั้ง 3 ด้าน คือ ชีวภาพ จิตใจ และสังคม ร่วมกัน หรือที่เรียกว่า Bio -psycho social approach นั้น เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการดูแลผู้ป่วย และทฤษฎีระบบสามารถนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ได้อย่างดีที่สุด โดยให้ความสำคัญกับผู้ป่วยไม่ใช่ในลักษณะของระบบเดี่ยว (unitary system) เพราะแท้จริงแล้วผู้ป่วย

ประกอบด้วยระบบย่อยหลายระบบ อีกทั้งยังมีปฏิสัมพันธ์กับระบบอื่นอีกมากมาย ซึ่งสภาวะสุขภาพของบุคคลเกิดขึ้นจากความเกี่ยวข้องของสัมพันธ์อย่างสลับซับซ้อนของระบบต่างๆ ที่ล้วนส่งผลกระทบต่อกันและกัน

การติดสารเสพติดของบุคคลเป็นปัญหาที่สลับซับซ้อนและมีปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวข้อง การทำความเข้าใจว่าเพราะเหตุใดบุคคลจึงติดสารเสพติดจึงต้องพิจารณาบริบททุกระดับที่แวดล้อมบุคคล การวิเคราะห์ผู้ป่วยโดยใช้ Bio-psycho social approach ทำให้การดูแลผู้ป่วยเป็นไปอย่างเบ็ดเสร็จ และมีการบูรณาการอาการเจ็บป่วย ไม่ว่าจะเป็นอาการทางกาย จิตใจ หรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งเริ่มจากครอบครัวของเยาวชนเป็นสิ่งที่มีความหมาย การทำความเข้าใจกับความหมายที่ซ่อนอยู่นั้นเป็นสิ่งสำคัญ การใช้ทฤษฎีระบบเป็นกรอบแห่งการวิเคราะห์จะทำให้เราเข้าใจความหมายของสิ่งที่จะแก้ไขได้อย่างลึกซึ้ง ครอบคลุม และชัดเจนมากขึ้น

ถ้าจะวิเคราะห์ตามทฤษฎีระบบของเยาวชนผู้เสพยาเสพติดพบว่ามีความสัมพันธ์กับระบบต่างๆ ตามแผนภาพ ดังนี้

ดังนั้นในการดำเนินการแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติดจึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำบุคคลในหน่วยงานต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงมาทำความเข้าใจ เพื่อประสานแนวคิดและปรัชญาในการแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติด โดยยึดผู้ป่วย ครอบครัว และชุมชนเป็นศูนย์กลาง สิ่งสำคัญส่วนหนึ่ง คือ การดำเนินงานที่ต่อเนื่อง มีระบบการสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ชัดเจน เป็นรูปธรรม และครอบคลุมระบบที่มีผลกระทบซึ่งกันและกัน

สำหรับการดำเนินการในกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วยตัวเยาวชนและครอบครัว มีความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจกับวัยรุ่นกับการทำหน้าที่ของครอบครัว เพื่อที่จะมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม พัฒนาศักยภาพของเยาวชนให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เพื่อให้เป็นคนดี มีคุณค่า และมีความสุข ดังนั้นการนำหลักการของการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์มาใช้ในการดำเนินการน่าจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ เนื่องจากโดยหลักการแล้วในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์จะประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลัก 5 อย่าง คือ การตระหนักในตนเอง มีความเข้าใจตนเอง (Self awareness) การจัดการด้านอารมณ์ (Managing emotional) การสร้างแรงบันดาลใจไปสู่เป้าหมาย (Motivating oneself) การรู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) และความสามารถในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข (Social skill) อีกทั้งในส่วนของครอบครัวจะต้องได้รับการเสริมสร้างพลังให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพ เข้าใจวัยรุ่น เข้าใจตนเอง เข้าใจสังคม สามารถปรับประคับประคองเยาวชนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และทันเวลา

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเสพยาเสพติดและกลุ่มเสี่ยงได้รับความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาตนเองและสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในแนวทางที่ถูกต้อง
2. เพื่อให้ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการดูแล ช่วยเหลือเยาวชนที่มีปัญหา ยาเสพติดในครอบครัวและชุมชนได้ถูกต้อง
3. เพื่อศึกษาหารูปแบบแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งกลุ่มเยาวชนที่เสพยาเสพติดและกลุ่มเสี่ยง

เป้าหมายของโครงการ

1. เยาวชนและครอบครัวได้รับความรู้ ความเข้าใจ และได้ทักษะการปฏิบัติตัวในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ถูกต้อง ไม่เป็นปัญหาต่อสังคม และสามารถแก้ไขปัญหายาเสพติดได้
2. นำรูปแบบและแนวทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชนมาปรับปรุงพัฒนาต่อไปให้มีคุณภาพและได้ประโยชน์สูงสุด

กลุ่มเป้าหมาย

1. เยาวชน นักเรียนที่เสพยาเสพติดและกลุ่มเสี่ยงค่ายละ 40 คน
2. ผู้ปกครอง หรือบิดา-มารดาของเยาวชนที่เข้าค่าย ค่ายละ 40 คน

ลักษณะการดำเนินงาน / ขอบเขตงาน

การดำเนินการค่ายบำบัดฟื้นฟูเยาวชนติดยาเสพติด (ค่ายเยาวชนต้นกล้า) ได้ดำเนินการนำร่องใน 9 จังหวัด ซึ่งในปีงบประมาณ 2543 ได้จัดทำค่ายไปใน 2 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่และขอนแก่น สำหรับในปีงบประมาณ 2544 จะเปิดดำเนินการใน 7 จังหวัด คือ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปทุมธานี กรุงเทพมหานคร นครราชสีมา สุพรรณบุรี สงขลา และปัตตานี โดยใช้เวลาในการอยู่ค่าย ค่ายละ 9 วัน เนื้อหาหลักสูตรการอบรมในค่าย ประกอบด้วย 5 กลุ่มวิชา คือ

1. กลุ่มวิชาความรู้เรื่องโทษพิษภัยของยาเสพติด ความรู้เรื่องการบำบัดรักษา ประกอบด้วยกิจกรรมเรื่องโทษพิษภัยของยาเสพติด และการบำบัดรักษา
2. กลุ่มวิชาการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบด้วยกิจกรรมการตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง การจูงใจตนเองไปสู่เป้าหมาย การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และการอยู่ร่วมกันในสังคม
3. กลุ่มวิชาการทำหน้าที่ของครอบครัว ประกอบด้วยกิจกรรมบทบาทของตนเองต่อครอบครัวในการแก้ไขปัญหา การควบคุมพฤติกรรม ความผูกพัน ความหวังใย การตอบสนองทางอารมณ์ และการสื่อสารภายในครอบครัว
4. กลุ่มวิชาการเสริมสร้างความถนัดให้กับตนเอง ประกอบด้วยกิจกรรมชมรมที่ชื่นชอบและการสร้างเครือข่ายชมรม
5. กลุ่มวิชาหน้าที่พลเมืองไทย ประกอบด้วยกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและบุคคลสำคัญของท้องถิ่นและประเทศ และกิจกรรมการส่งเสริมศาสนา

แนวคิดการประเมินผลโครงการ

ความหมายและประเภทของการประเมินผลโครงการ

การประเมินผลโครงการ (รัตนะ บัณฑิต, 2540 : 207-208) หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศมาทำการวิเคราะห์ และนำผลไปใช้ในการดำเนินงาน ฟิงก์และโคสคอฟ (Fink and Koscoff.1978) แบ่งประเภทของการประเมินผลโครงการเป็น 2 ประเภท คือ

1. การประเมินผลย่อย (Formative Evaluation) เป็นการประเมินที่กระทำระหว่างดำเนินการโครงการ โดยมีการตรวจสอบและเก็บข้อมูลเป็นระยะๆตลอดโครงการ ทั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงโครงการที่กำลังดำเนินอยู่

2. การประเมินผลรวม (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเมื่อการดำเนินโครงการสิ้นสุดลงแล้ว มีเป้าหมายเพื่อตรวจสอบผลที่เกิดจากโครงการว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายของโครงการเพียงใด หรือเกิดผลกระทบใดบ้าง

นอกจากนั้น สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2531 : 45-47 อ้างในรัตนะ บัณฑิต, 2540 : 207-208) ได้เสนอว่าการแบ่งประเภทของการประเมินผลโครงการโดยยึดวงจรของโครงการ (Project Life Cycle) มีประโยชน์ในทางปฏิบัติมาก เพราะได้แสดงให้เห็นกระบวนการของการประเมินที่สัมพันธ์สอดคล้องกับกระบวนการของโครงการ ตั้งแต่ก่อนเริ่มโครงการจนกระทั่งการสิ้นสุดโครงการ การแบ่งประเภทของการประเมินผลโครงการโดยอาศัยวงจรของโครงการเป็นเกณฑ์ในการแบ่งจำแนกการประเมินผลโครงการเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. การประเมินก่อนการดำเนินงาน (Pre-Evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดและการเลือกทำโครงการ ซึ่งมักพิจารณาในเรื่องความเหมาะสมของการทำโครงการ และการวิเคราะห์ผลตอบแทนของโครงการ

2. การประเมินระหว่างการดำเนินงาน (Implementation Evaluation) เป็นการประเมินที่เกิดขึ้นในระยะเวลาของการปฏิบัติงานโครงการ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดหรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง อันจะแก้ไขให้ทันที่ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. การประเมินหลังการดำเนินงาน (Post-Evaluation) เป็นการประเมินที่จัดทำขึ้นเมื่อการปฏิบัติงานโครงการได้เสร็จสิ้นลงแล้ว เพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงานโครงการสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เพียงใด มีผลพลอยได้อย่างอื่นนอกเหนือจากที่ได้รับไว้ในจุดมุ่งหมายบ้างหรือไม่ และสรุปผลรวมของการดำเนินงานโครงการ

นอกจากนี้ สตีฟเฟิลบีมและเวบสเตอร์ (อ้างในวิเชียร ชานฤทธิ, 2531 : 21-22) ได้แบ่งการประเมินออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การประเมินเทียม (Pseudo Evaluation) ได้แก่ การประเมินที่ผลของการประเมินให้คุณค่าเป็นบวกหรือเป็นลบ แต่ไม่สอดคล้องกับคุณค่าที่แท้จริง

2. การประเมินกึ่งจริง (Quasi Evaluation) ได้แก่ การประเมินที่อาศัยคำถามเฉพาะเจาะจง ใช้วิธีการที่เป็นระบบ แต่อาจจะไม่ได้วัดคุณค่าของสิ่งนั้น

3. การประเมินที่แท้จริง (True Evaluation) ได้แก่ การประเมินที่ต้องการศึกษาคุณค่าของสิ่งนั้นๆ อย่างแท้จริง

รูปแบบของการประเมินผลโครงการ

รูปแบบของการประเมินผลโครงการ หมายถึง กรอบหรือแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับกระบวนการและวิธีการประเมินผล โปพแฮม (Popham) ได้แบ่งรูปแบบของการประเมินผลโครงการออกเป็น 4 ประเภท คือ (สมบัติ สุวรรณพิทักษ์, 2531 : 66-67 อ้างในรัตนะ บัวสนธ์, 2540 : 208-211)

ประเภทที่ 1 รูปแบบที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก กล่าวคือ ในการประเมินจะยึดถือเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายเป็นหลักสำคัญ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ รูปแบบการประเมินของแฮมมอนด์

ประเภทที่ 2 รูปแบบที่ยึดหลักเกณฑ์ภายนอกเป็นหลัก เป็นรูปแบบที่ใช้ตัดสินคุณค่า ได้แก่ รูปแบบการประเมินของสคริเวน รูปแบบการประเมินของสเติก

ประเภทที่ 3 รูปแบบที่ยึดหลักเกณฑ์ภายในเป็นหลัก ได้แก่ รูปแบบการประเมินของสมาคมภาคกลางเหนือของอเมริกา

ประเภทที่ 4 รูปแบบที่ช่วยในการตัดสินใจ เป็นรูปแบบการประเมินที่ช่วยในการหาข้อมูลเพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารในการดำเนินโครงการต่างๆ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของสตีเฟลบีม รูปแบบการประเมินของอัลคิน รูปแบบการประเมินของไพรวัส

อย่างไรก็ตาม รูปแบบการประเมินผลโครงการที่ได้รับการกล่าวถึงและนิยมนำไปใช้ในการประเมินผลโครงการที่สำคัญๆ ซึ่งได้นำมาเสนอในที่นี้มี 4 รูปแบบ ได้แก่

1. รูปแบบการประเมินของมาร์วิน ซี อัลคิน (Marvin C. Alkin)

อัลคินกล่าวว่าการประเมินเป็นกระบวนการจัดหาและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อที่จะนำไปใช้ในการตัดสินใจ ดังนั้น ในการประเมินจำเป็นต้องดำเนินการในเรื่องราวต่าง ๆ 5 ด้าน คือ

1.1. การประเมินระบบ (System Assesment) เพื่อบรรยายสภาพความเป็นจริงของระบบเปรียบเทียบกับความคาดหวังที่เกิดขึ้น

1.2. การประเมินการวางแผนโครงการ (Program Planning) เพื่อหาข้อมูลมาใช้ในการพิจารณาเลือกโครงการที่เหมาะสม

1.3. การประเมินการปฏิบัติตามโครงการ (Program Implementation) เพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงานของโครงการเป็นไปตามขั้นตอนต่างๆที่วางแผนไว้หรือไม่

1.4. การประเมินเพื่อปรับปรุงโครงการ (Program Improvement) เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ ผลที่เกิดขึ้นตามจุดมุ่งหมาย และผลกระทบที่เกิดขึ้น

1.5. การประเมินเพื่อยอมรับโครงการ (Program Confirmation) เพื่อจัดหาข้อมูลให้ผู้ตัดสินใจสามารถใช้ในการตัดสินคุณค่าของโครงการ

2. รูปแบบการประเมินของลี เจ ครอนบัทซ์ (Lee J. Cronbach)

ครอนบัทซ์กล่าวว่า การประเมินเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล และการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจทางการศึกษา ในการประเมิน จะต้องประเมินทั้งผลที่เกิดขึ้นตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และผลข้างเคียงที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากจุดมุ่งหมาย

ครอนบัทซ์กล่าวว่าในการประเมินจะต้องประกอบด้วยกระบวนการประเมินในด้านต่างๆ 4 ด้าน คือ การติดตามผล การวัดเจตคติ การวัดความสามารถทั่วไป และการศึกษากระบวนการ

3. รูปแบบการประเมินของแมลคอล์ม เอ็ม โพรวัส (Malcolm, M. Provas)

การประเมินตามแนวคิดของโพรวัสเป็นกระบวนการของการเปรียบเทียบความแตกต่างของผลการปฏิบัติที่เกิดขึ้นจริงกับมาตรฐานที่กำหนดขึ้นมา ซึ่งมาตรฐานเหล่านั้นจะถูกกำหนดขึ้นทุกขั้นตอนของการประเมิน และจะมีการพิจารณาว่ามีความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับมาตรฐานเพียงใด และนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงการดำเนินงาน

การประเมินประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ

- 3.1. การบรรยายโครงการ เพื่อศึกษาลักษณะของโครงการที่ต้องดำเนินการ 3 ด้าน คือ ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต
- 3.2. การประเมินการดำเนินงานของโครงการ เพื่อตรวจสอบดูว่าการดำเนินงานของโครงการเป็นอย่างไร หรือมีอะไรเกิดขึ้นบ้าง
- 3.3. การประเมินกระบวนการของโครงการ เพื่อตรวจสอบดูว่าการดำเนินงานของโครงการบรรลุจุดมุ่งหมายย่อยๆ ในโครงการเพียงใด
- 3.4. การประเมินผลผลิตของโครงการ เพื่อตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นตามจุดมุ่งหมายของโครงการ
- 3.5. การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายและผลกำไร เพื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายกับผลที่ได้รับว่าสิ้นเปลืองมากน้อยเพียงใด

4. รูปแบบการประเมินของแดเนียล แอล สตัฟเฟิลบีม (Daneil, L. stufflebeam)

สตัฟเฟิลบีมให้นิยามของการประเมินว่าเป็นกระบวนการของการบรรยาย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการจัดเตรียมข้อมูลต่างๆ เพื่อการนำไปใช้ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่เหมาะสม

สตัฟเฟิลบีมได้พัฒนาแนวคิดของการประเมินโดยอาศัยลักษณะการตัดสินใจโดยชี้ให้เห็นว่าการตัดสินใจแต่ละส่วนจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่ได้จากกระบวนการประเมินมาช่วยในการตัดสินใจ โดยเสนอว่านักประเมินจะต้องทำการประเมิน 4 ด้าน ดังนี้

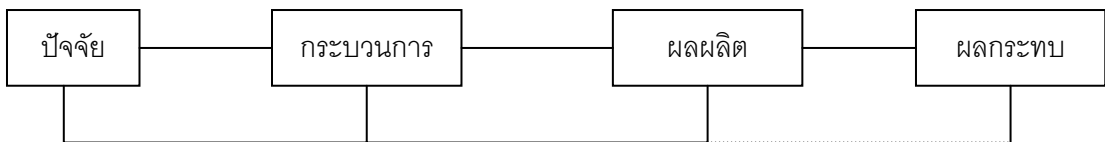
- 4.1. การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) เพื่อนำข้อมูลไปใช้ตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมาย
- 4.2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้าง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดวิธีการที่เหมาะสม

4.3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เพื่อนำข้อมูลไปใช้ตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินการ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการดำเนินงานการควบคุม และการกลั่นกรองกระบวนการ

4.4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เพื่อนำข้อมูลไปใช้ตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานเมื่อครบวงจรการทำงาน หรือเมื่อสิ้นสุดโครงการ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการตัดสินใจการบรรลุความสำเร็จของโครงการ

การวิเคราะห์ระบบ (System Approach)

การวิเคราะห์ระบบเป็นการนำเอาระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาประยุกต์ใช้ โดยพิจารณาถึงความสัมพันธ์ต่างๆ ขององค์ประกอบทั้งหลายในระบบให้เห็นเป็นกระบวนการอย่างชัดเจนสำหรับนำไปเป็นหลักการในการปฏิบัติ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

จากแผนภูมิจะพบว่าองค์ประกอบต่างๆ ของระบบจะมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลซึ่งกันและกันดังนี้

- ปัจจัยเป็นเหตุให้กระบวนการดำเนินไปได้
- กระบวนการเป็นเหตุให้เกิดผลผลิต
- ผลผลิตเป็นเหตุให้เกิดผลกระทบ

ในการปฏิบัติงานหรือทำงานใดๆ ย่อมจะมีปัญหาเกิดขึ้นเสมอๆ และปัญหานี้แหละที่จะนำไปหาวิธีปรับปรุงเพื่อลดปัญหาให้น้อยลงหรือไม่มีปัญหาเลย เพื่อที่จะทำให้ผลการปฏิบัติงานหรือผลงานมีคุณภาพดีที่สุดตามที่ต้องการ ส่วนวิธีการแก้ปัญหานั้นๆ ก็จะเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงสุดตามที่ต้องการเหมือนกัน การที่จะทำให้เกิดผลทั้งสองประการนี้จำเป็นต้องนำความรู้จากการวิเคราะห์ระบบมาใช้ จึงจะทำให้ได้ผลสมดังปรารถนา (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2533 : 33-34 อ้างในรัตนะ บัวสนธ์, 2540 : 211)

แนวคิดที่ในการประเมินผลโครงการค่ายบำบัดฟื้นฟูเยาวชนติดยาเสพติด

การประเมินผลโครงการค่ายบำบัดฟื้นฟูเยาวชนติดยาเสพติดครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการประเมินผลตามรูปแบบของสต๊อฟเฟิลบีม (CIPP) และการวิเคราะห์ระบบมาประยุกต์ใช้ โดยได้ทำการประเมินผลโครงการรวม 3 ด้าน คือ

การประเมินปัจจัยดำเนินงาน เป็นการศึกษถึงการเตรียมความพร้อมของทรัพยากร สิ่งของ และปัจจัยประกอบต่างๆ ที่นำมาใช้เกี่ยวกับการดำเนินงานในโครงการค่ายบำบัดฟื้นฟูเยาวชนติดยาเสพติด (ค่ายเยาวชนต้นกล้า) เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ การคัดเลือกวิทยากร การคัดเลือกผู้เข้าอบรมในโครงการ การคัดเลือกสถานที่ งบประมาณ และการบริหารจัดการก่อนดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษามาช่วยในการพิจารณาตัดสินใจว่าโครงการนั้นๆ มีความเหมาะสม เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ที่จะทำให้อัตุประสงค์ของโครงการบรรลุหรือไม่ และช่วยให้เกิดการวางแผนการจัดกิจกรรมของโครงการได้อย่างเหมาะสม

การประเมินกระบวนการดำเนินงาน เป็นการศึกษาถึงวิธีการจัดกิจกรรมของโครงการ เช่น การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของเยาวชนและผู้ปกครองตามความคิดเห็นของวิทยากรและคณะผู้ประเมินในแต่ละรายวิชา ความสามารถและความพร้อมทางการสอนของวิทยากรตามความคิดเห็นของผู้เข้าอบรมและคณะผู้ประเมิน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อจะได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงกิจกรรมการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์

การประเมินผลการดำเนินงาน เป็นการศึกษาถึงผลของการปฏิบัติกิจกรรมว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการตามที่กำหนดหรือไม่ เช่น การศึกษาถึงการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับโทษพิษภัยและทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติดของเยาวชนและผู้ปกครอง พฤติกรรมการใช้ยาเสพติด การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ การทำหน้าที่ในครอบครัวของเยาวชนและผู้ปกครอง การดำเนินงานของชมรมภายหลังสิ้นสุดโครงการ ทั้งนี้เพื่อจะได้นำผลการประเมินมาใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจว่าจะปรับปรุงโครงการ ขยายผลโครงการต่อไป หรือเพื่อล้มเลิกโครงการ

วิธีประเมินผลโครงการ

การประเมินผลโครงการครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งทางตรงและทางอ้อม คือ ใช้การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ สอบถามจากกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลโดยตรง รวมทั้งการสังเกตหรือการสัมภาษณ์สอบถามจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง และจากรายงานหรือเอกสารอื่นๆ